

HOOFDSTUK 24

ORGANISATIE VREDESKAPEL

Alvorens de geschiedenis van de Vredeskapel, voorzover als mogelijk is, vast te leggen is het voor de duidelijkheid beter om eerst de organisatie van het kerkelijke werk te vermelden.

De kapel was lange tijd alleen een zaak van de Haagse Hervormde Gemeente. Vandaar dat daar begonnen wordt met de organisatie.

Interieur anno 2005

De Haagse Hervormde Gemeente was onderverdeeld in wijken, die oorspronkelijk met een Romeins cijfer werden aangeduid. Voor de in aanbouw zijnde wijk Archipel en de nieuwe wijk Willemspark werd

dit Wijk X. Voor het werk in deze nieuwe wijkgemeente, werd Ds. G. A. Rademaker, in 1877, als eerste predikant aangesteld. Een wijkpredikant wordt terzijde gestaan door de kerkenraad, bestaande uit ouderlingen en diakenen. De

kerkenraad vormt als het ware het bestuur van de wijk en bepaalt het beleid. Dit wordt met een bepaalde mate van autonomie gedaan, maar is wel onderworpen aan de van hogerhand gestelde regels, vastgelegd in de landelijke kerkorde en plaatselijke regeling. In september 1908 werd in Wijk X de "Wijkvereniging Eben Haëzer" opgericht. Het doel was, kort omschreven: Ondersteuning van het

Het totale gebied van de gecombineerde Hervormde wijk 2 valt vrijwel samen met wijk 5 van de Gereformeerde Kerk van 's Gravenhage Oost. Alleen in het deel van de voormalige Hervormde wijk X is het gebied van wijk 5 groter. Bij de Koninginnegracht loopt de grens bij de Dr. Kuypersstraat door, langs de Koninginnegracht, Prinsessegracht, Korte Voorhout, Tournooiveld,

Kerkenraad medio 50e jaren vorige eeuw

kerkelijke werk in de wijk, in de ruimste zin van het woord. In 1989 werd de wijkvereniging omgezet in een wijkstichting met dezelfde naam.

De grens van wijk X loopt langs de Koninginnegracht, Dr. Kuypersstraat, Denneweg, Vos in Tuinstraat, Lange Voorhout, Parkstraat, Mauritskade, Scheveningseveer, Kortenaerkade, Anna Paulownastraat, Carnegieplein, Scheveningseweg, Ary van der Spuyweg en Kerkhoflaan. Buiten dit gebied hoorde, al vanaf de bouw, ook de Nassaubuurt van het Benoordenhout bij wijk X. Bij de latere, verdere bebouwing van het Benoordenhout, behoorden de daar wonende Hervormde bewoners ook tot wijk X. In 1934 kreeg het Benoordenhout een eigen predikant en in 1935 een eigen kerkgebouw, de Duinzichtkerk. Het werd een zelfstandige wijk onder nummer XIX. In deze nieuwe wijk was ook een "Wijkstichting Duinzichtkerk" opgericht. Met ingang van 1 januari 1978 werden, mede om financiële redenen, de wijken X en XIX weer samengevoegd nu onder wijknummer 2.

Lange Vijverberg, Plaats en Noordeinde naar de Zeestraat. Oorspronkelijk wilde de Gereformeerde wijk 5 Oost na de Tweede Wereldoorlog een eigen kerkgebouw laten bouwen. Door diverse ontwikkelingen ging dit niet door en ging men gebruik maken van de Duinzichtkerk. In het begin met strikt gescheiden diensten. Later werd een aantal diensten samen met de Hervormden gehouden en uiteindelijk werden vanaf 6 mei 1990 alle diensten gemeenschappelijk gevierd. Als logische stap gingen Hervormden en Gereformeerden met ingang van 1991 in federatief verband verder "Samen op Weg". Na de grote kerkfusie van mei 2004 behoort de Wijkgemeente Duinzichtkerk-Vredeskapel tot de Protestantse Gemeente te 's Gravenhage. Organisatorisch is het beheer van de kerkgebouwen, wijkstichtingen, financiën enzovoort ondergebracht in de overkoepelende "Beheersstichting Duinzichtkerk-Vredeskapel".

HOOFDSTUK 25

GESCHIEDENIS VREDESKAPEL

De geschiedenis van de Vredeskapel, tot 1957 Malakkakapel genaamd, begint in 1879. Voor de herkenbaarheid wordt in het vervolg meestal de naam Vredeskapel aangehouden. De naam Malakkakapel, die feitelijk van toepassing is voor de periode van voor 1957, komt bij de huidige generatie en bij de bezoekers van de kapel meestal onwennig en vaak onbekend over.

De hoofdpersoon met betrekking tot het ontstaan van de Vredeskapel is Jonkheer Paulus Ocker Hendrik Gevaerts van Simonshaven, Hofmaarschalk van wijlen Hare Majesteit Koningin Sophie. Kamerheer des Konings in buitengewone dienst, Lid van den gemeenteraad en ook wethouder van 's Gravenhage. Hij was tevens ouderling in de nieuwe Hervormde Wijkgemeente X. Het verhaal gaat, dat hij zingende militairen hoorde in een zaal van de Frederikskazerne aan de Frederikstraat. Begaan met deze mensen en waarschijnlijk nog meer bezorgd over hun geestelijk welzijn, besloot hij een zaal met toebehoren te laten bouwen. Deze zaal was uiteraard ook bestemd voor de militairen uit de andere kazernes in de buurt: de Alexanderkazerne en de Oranjekazerne. De bouw zal zonder twijfel in samenspraak en overleg met de kerkenraad en de predikant van de wijk zijn geschied. Zoals gemeld, was sinds twee jaar in de nieuwe, en nog gedeeltelijk in aanbouw zijnde, Archipelwijk Ds. G.A. Rademaker werkzaam. Jonkheer Gevaerts van Simonshaven was zelf ook wijkbewoner. Hij woonde aan de Javastraat 20. Later verhuisde hij naar de Mauritskade 3 en vervolgens naar de Alexanderstraat 25. De naam Gevaerts van Simonshaven werd op 18 maart 1910, bij een uitspraak van de Arrondissements Rechtbank te Den Haag, veranderd in: Gevaerts Heer van Simonshaven. Hij werd geboren op 2 november 1827 en overleed op 15 november 1912. Hij is begraven op de Algemene Begraafplaats aan de Kerkhoflaan, Vak A, regel 3, graf nr. 48. De wijkkerk voor de Archipelbuurt was de toch wel

Vredeskapel

enigszins deftige Willemskerk aan de Nassaulaan. Zie hierover, Hoofdstuk 31. Willemskerk. De zaal die jonkheer Gevaerts van Simonshaven wilde laten bouwen, was in eerste instantie bestemd voor bijbellezingen, zondagsscholen, catechisaties, enzovoort. Vrijwel zeker werd hij ook al snel gebruikt als een voorloper van de latere Protestants Christelijke Militairen Tehuizen. Er waren veel militairen gelegerd in de wijk. Zoals eerder aangegeven, in de Frederikskazerne aan de Frederikstraat, in de Alexanderkazerne aan de huidige Burgemeester Patijnlaan en in de Oranjekazerne gelegen op de plaats van het huidige Louis Couperusplein.

Voor de realisatie van zijn plannen kocht jonkheer Gevaerts van Simonshaven op 13 maart 1880 een stuk bouwgrond, gelegen aan eene geprojecteerde straat uitkomende op de Borneostraat. Hij kocht de grond van de burgerlijke Maatschap "Duinweide". De gekochte grond was 3 aren en 74 centiaren groot en kostte € 1.190,00. Dit is € 3,10 per m². De aannemer die de kapel bouwde was de heer Schweitzer. In de huidige tijd zou men hem een projectontwikkelaar noemen. Deze meneer Schweitzer heeft bij de bouw van de Archipelbuurt vele huizen doen ontstaan. Hij woonde zelf op de hoek Borneostraat–Malakkastraat. Zijn zoon heeft tot op hoge leeftijd en tot jaren na de Tweede Wereldoorlog in dit huis op de hoek een drogisterij gedreven. De heer Schweitzer was hervormd en of dit mee heeft gespeeld in de rekening voor de bouw is onbekend. Maar mede door de inzet van de aannemer Schweitzer kwam het beoogde gebouw voortvarend tot stand. De architect, die het gebouw ontwierp, was de heer H.F.G.N. Camp, bouwmeester van Koning Willem III. Deze architect ontwierp ook het neogotisch avondmaalsstel met doopvont voor de Willemskerk. Dit stel bevindt zich nu in de Vredeskapel en wordt daar van tijd tot tijd gebruikt. Zie voor verdere gegevens hierover, Hoofdstuk 32. Avondmaalserviezen en doopvont.

*D*e Vredeskapel is in de stijl van het eclecticisme gebouwd met overwegend neoclassicistische kenmerken, ook wel met Waterstaatsstijl aangeduid. De voor- achter- en zijgevels zijn van baksteen, waarbij de voorgevel een hoog hardstenen plint heeft. De voorgevel wordt door vier gecanneleerde pilasters in drie delen verdeeld. In het middelste deel is de hoofdingang met dubbele rondboogdeuren met panelen. Boven de deur bevindt zich een roosvenster. In ieder zijdeel van de voorgevel bevindt zich een rondboogvenster met een verdeling door middel van glasroeden, nu in hout uitgevoerd.

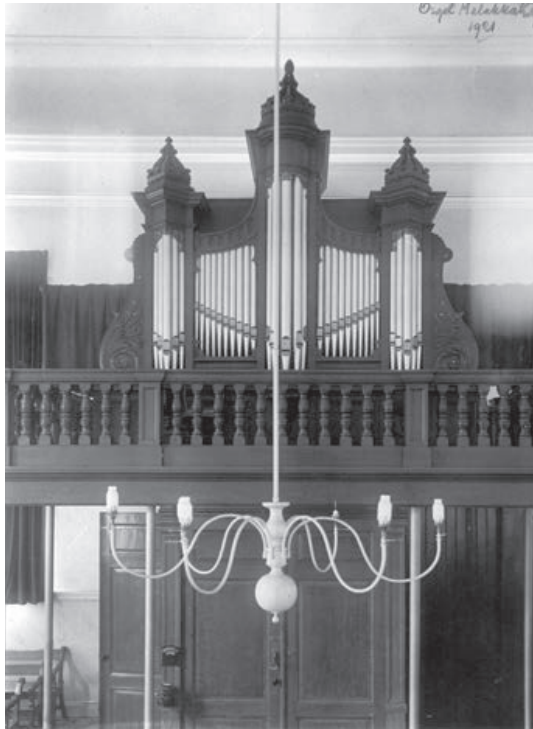
Voor 1957 was de tracering van de ramen in gietijzer uitgevoerd in gedeeltelijk neoromaanse en gedeeltelijk neogotische stijl. De voordeur en ramen aan de straat zijn voorzien van een omlijsting van geschilderd stucwerk. Het middendeel van de

Neoclassicistische bouwstijl

voorgevel wordt bekroond door een gepleisterde driehoekig fronton boven een eveneens in stucwerk uitgevoerde fries met tandlijst. Naast het fronton zijn borstweringen, met oorspronkelijk balusters, aangebracht, eveneens met stucwerk afgewerkt. De hoofdafmetingen van de kerkzaal zijn ongeveer 17 meter bij 11,6 meter en een hoogte van 7 meter. Momenteel staan er 165 stoelen in de kerkzaal en op de orgelgalerij nog eens circa 25 stuks. Met het bijplaatsen van stoelen is er nu plaats voor 225 personen. In het verleden werd gesproken over plaats voor 250 personen, maar toen stonden er nog rijen stoelen op het liturgisch centrum. Achter de kerkzaal bevindt zich een kerkenraads-kamer van circa 9 meter bij 5 meter en verder is er nog een kantoortje. Boven de kerkenraads-kamer en het kantoortje ligt een kosterwoning. Rechts van de kerk bevindt zich een ongeveer twee meter brede poort, die toegang geeft tot de kosterwoning, kerkenraads-kamer en kantoor. Aan de linkerkant was ook een zelfde soort poort. In het verleden is aan de straatkant hiervan een fietsenstalling gebouwd, die in het begin van de negentigerjaren van de 20e eeuw is vervangen door een aangepast toilet, vanuit de kerkzaal te bereiken. Verderop in de poort is in 1957 een stookhok gebouwd voor de toen aangelegde hetelucht-verwarming voor de kapel.

Op 12 november 1880 werd het gebouw in gebruik genomen. Vrijwel vanaf het begin werden er, onder leiding van de wijkpredikant Ds. G.A. Rademaker, kerkdiensten gehouden en kreeg het gebouw al gauw de naam Malakkakapel. Op 28 juli 1882 schonk jonkheer Gevaerts van Simonshaven

Orgel Malakkakapel tussen 1920 en 1923 (HGA)

het gebouw aan de Nederduitsch Hervormde Gemeente te 's-Gravenhage. Deze schenking werd, op 9 september 1882, onder andere goedgekeurd en getekend door Koning Willem III, de Minister van Justitie en de Secretaris Generaal bij het Departement van Justitie. Zie hiervoor Hoofdstuk 28. Transcriptie schenkingsakte Malakkakapel. De functie van militair tehuis bleek in de loop van de jaren te zijn beëindigd. Hierin kwam weer verandering toen, in augustus 1914, Nederland mobiliseerde in verband met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. De toenmalig wijkpredikant Dr. H. Schokking liep met zijn vrouw in die periode te wandelen. Hij werd getroffen door de vele "stromeloos" rondlopende militairen in de buurt. De Malakkakapel werd toen snel weer Militair Tehuis. Wijkbewoners zorgden spoedig voor de nodige dam- schaak- en dominospelen, alsmede voor een paar sjoelbakken en voor kranten en tijdschriften. Er werden tafeltjes en stoelen opgesteld en ook kistjes met pijptabak. Een soldaat was een man en een man rookte een pijp. Zo was dat in die tijd. Al gauw werd er druk gebruik gemaakt van de mogelijkheden, die geboden werden. Verder werd er op zondagavond voor een gratis broodmaaltijd gezorgd, zodat de militairen

daarvoor niet terug hoefden te gaan naar de kazernes. 's Avonds werd er om half tien een korte dagsluiting gehouden. De militairen konden daarna op tijd terug zijn voor het avondappèl.

De dagsluiting werd meestal verzorgd door de wijkpredikant Dr. Schokking en in sommige gevallen door de heer Streder, die als godsdienstonderwijzer werkzaam was in de wijk. Bij verhindering van Dr. Schokking werd in enkele gevallen de dagsluiting verzorgd door de heer J. Ph. Feenstra (mijn vader), oud catechisant van Dr. Schokking. Op een avond kwam Prins Hendrik met zijn adjudant op bezoek in de kapel. Voor deze gelegenheid was een strijkje komen opdrijven, dat kamermuziek ten gehore bracht, een bezoek dat duidelijk niet ongemerkt voorbij ging. Later heeft ook Koningin Wilhelmina een bezoek aan de kapel gebracht. Dit bezoek was zonder enige ophef en verliep in alle eenvoud. Bij deze bezoeken werd ook het wijkgebouw naast de kapel bezocht, waar in de diverse vertrekken militairen in alle rust konden studeren, of brieven schrijven. Later is het Militair Tehuis verplaatst naar het voormalige stationnetje van de stoomtram aan de Anna Paulownastraat, links naast het Vredespaleis, thans bij de Soefie-beweging in gebruik. Mogelijk is deze verplaatsing een gevolg geweest van het opheffen van de stoomtram per 4 december 1915, waardoor deze ruimte vrijkwam voor andere doeleinden. Voor de koster van de kapel, de heer Henkes, moet dit een verlichting zijn geweest. Hij hoefde nu niet meer iedere keer de kerkzaal anders in te richten. Naast de al eerdergenoemde activiteiten was er ook een tijd, dat er een naai- en breischool in de kapel was gevestigd. In het begin van zijn bestaan was de zaal helemaal vlak en had geel geverfde banken. Mogelijk was het schilderwerk in licht eiken gehout. Houten en marmeren was een schildertechniek, die vroeger veel werd toegepast, maar nu vrijwel is vergeten. De kathedraal, gedekt met een groen laken en koordfranje, werd door de jeugd "de dobbelsteen" genoemd. In 1930 kwam er een verhoogd podium en werden er stoelen bijgeplaatst en werden de banken donkerbruin geverfd. De verwarming van de zaal werd verzorgd door twee grote kolenkachels, één links achter

en de andere rechts voor. In 1920 kwam er een echt kerkorgel. Voor de plaatsing van het orgel moest er een orgelgalerij komen. Tot die tijd was er alleen een klein portaal bij de ingang, waar een harmonium bovenop stond. De galerij kwam niet over de gehele breedte van de kapel maar werd in breedte en diepte begrensd door de twee kolommen die er nu nog staan. Het waren oorspronkelijk vrij dunne ronde stalen kolommen, zilverkleurig geverfd. Als jeugd gebruikten wij de kolommen voor het oefenen in paalklimmen en het daarna weer teruggliden. Dit, zolang wij aan het over ons gestelde gezag konden ontglijpen. Bij de restauratie in 1957 zijn de kolommen rondom met eikenhout betimmerd. Later, zelf tot een bepaalde vorm van toezicht gekomen, hoeft daar, door de veranderde vorm, niet meer op gelet te worden. Voor de toegang tot het harmonium op het portaal en later het orgel op de galerij was er, aan de kant van het wijkgebouw, een trap in de stijl, zoals toen gebruikelijk bij huizen in de buurt, namelijk met gietijzeren spijlen tussen trapboom en leuning. Onder de trap was een, van

Ossenhoofdstraat. In een brief van 28 juni 1920 wordt bericht, dat het orgel 30 juni per spoor zal worden verzonden en dat op maandag 5 juli kan worden begonnen met de opbouw van het orgel. De wijkvereniging moest volgens afspraak, op eigen kosten, zorgen voor het transport van het orgel van het station naar de Malakkakapel en ook voor het franco terugsturen van de lege kisten. Het vervoer van het station naar de kapel van de kisten met orgelonderdelen kostte € 12,60 dit volgens de vrachtbrief waarop het totale gewicht van 1404 kg was vermeld. Het terugsturen van de kisten kostte € 3,20.

De dispositie van het orgel was lange tijd onbekend. Op een ongedateerde nota is slechts vermeld: "à contant verkocht en geleverd een pyporgel, € 1.110,00". Na de plaatsing van een nieuw orgel in 1957 verhuisde het orgel naar de Hervormde Kerk te Breezand in Noord Holland. Na afbraak van deze kerk in de tachtiger jaren van de vorige eeuw ging het orgel naar de heer W. Barnard te Texel.

Vredeskapel interieur

bruin geverfd hout, getimmerd hok, waarin de brandstof voor de kachels werd opgeslagen. De leverancier van het nieuwe orgel in 1920 was de Fa. A.S. J. Dekker uit Goes, fabriek van pneumatische en mechanische Kerkorgels. Het kantoor was aan de Turfkade D6 en de fabriek stond aan de

Vervolgens ging het begin 2003 naar een particulier te Urk. Als dispositie werd vermeld: Manuaal: Holpijp 8' Prestant 4' Roerfluit 4' Octaaf 2' Scherp II B/D. Verdere vermelding Pedaal: Aangehangen en mechanische toets-en registertractuur. Dit is precies dezelfde specificatie als later wordt

Vredeskapel voor 1920

aangetroffen bij het nieuwe orgel uit 1957. Aan de orgeltrapper werd door de wijkvereniging € 2,70 betaald voor het trappen tijdens het stemmen en proefspelen van het orgel. Het orgel had, zoals in die tijd vaak voorkwam, geen elektrische voorziening voor de levering van wind of lucht. Deze windvoorziening werd verzorgd door de menskracht van een orgeltrapper. Trouwens, ten tijde van de plaatsing van het orgel, beschikte de kapel zelfs nog niet over elektriciteit. Over de vraag, wie de orgeltrapper moest betalen voor het trappen tijdens het stemmen en proefspelen van het orgel, is per brief gediscussieerd tussen de orgelbouwer en de wijkvereniging. Op 7 oktober 1920 komt er een betalingsverzoek, waarbij vermeld wordt, dat volgens afspraak de kosten voor een orgeltrapper tijdens het stemmen altijd voor rekening van de opdrachtgever zijn. Zij gaan er echter mee akkoord, indien de betaalde € 2,70 in mindering van de betaling wordt gebracht. Verder wordt gevraagd op welk adres over het te ontvangen bedrag kan worden gedisponeerd.

In juli 1923 werden de twee gaskronen met vleermuisbranders en dito wandornamenten vervangen door elektrisch licht. Er waren namelijk regelmatig klachten, dat de gasverlichting in de winter bij avonddiensten onvoldoende licht gaf voor het goed kunnen lezen in de Bijbel en het psalmen- en gezangenboek. De offerte voor deze elektrificatie vermeldde: "Aanleg eener complete

lichtinstallatie in de Malakkakapel", kosten inclusief afmontage € 365,00. Later kwam daar nog € 7,75 bij voor een wandlichtpunt met arm in de poort. Een en ander werd uitgevoerd door J.J. Veltkamp uit de Hooistraat 4 te 's Gravenhage. In 1930 bestond de kapel 50 jaar. Men wilde deze gebeurtenis niet ongemerkt voorbij laten gaan. Om de viering van dit jubileum in goede banen te leiden werd er een jubileumcommissie gevormd. Door de commissie werden verschillende activiteiten ontplooid. Als eerste werd er een geldinzamelingsactie op touw gezet. Door de gemeenteleden en sympathisanten werd een voor die dagen zeer groot bedrag van € 1.266,20 bijeen gebracht. Hierbij waren ook afzonderlijke giften van Koninginmoeder Emma, Koningin Wilhelmina, Prins Hendrik en Prinses Juliana. Het hoofddoel van de inzameling, het aanschaffen van nieuw meubilair, kon door de opbrengst worden gerealiseerd. Op een feestavond, ter gelegenheid van het vijftig jarig bestaan van de kapel, werd een openingswoord gesproken door de wijkpredikant Dr. Schokking. Daarna volgde een bloemencantate, een gymnastiek uitvoering, het optreden van de heer Burgersdijk, opvoeringen van "de Wonderdokter" en van "dokter Pijnloos" en weer de heer Burgersdijk. Uit deze tijd is er ook een aanslag aanwezig van de Gemeente Den Haag voor gemaklijsheidsbelasting ten bedrage van € 14,60. Op 16 november was er een speciale kerkdienst waarin het vijftig jarige bestaan werd herdacht. De tekst in deze dienst was uit: 1 Corinthiërs 3 de

verzen 21–23. “Niemand dan roeme op mensen, want alles is het uwe: hetzij Paulus hetzij Apollos hetzij Cefas, hetzij de wereld, hetzij leven hetzij dood, hetzij tegenwoordige hetzij toekomstige dingen, zij zijn alle uwe; doch gij zijt van Christus, en Christus is van God”. Er werd nieuw zitmeubilair en een nieuwe kathedersprekstoel aangeschaft. Alles in vrij donkere eikenhouten uitvoering. Aan weerskanten tegen de muur kwamen zijvakken van vier gekoppelde stoelen breed en een middenvak van tien stoelen breed. Voor zover ik het mij kan herinneren, hadden de eerste drie of vier rijen van de zijvakken klappzittingen met voor de rest allemaal vaste zittingen. Het waarom is mij onbekend. De oude banken waren wel degelijk maar zaten vrij hard en ongemakkelijk. Achterin bleven links en rechts nog enkele exemplaren van de oude banken staan tot 1957. Op het podium stond in het midden de preekstoel en links en rechts op het podium stonden dwars vier rijen stoelen opgesteld met een gesloten afscherming aan de kant van de kerkzaal. Aan de ene kant de rijen voor de kerkenraad, bestuursleden van de wijkvereniging en collectanten. Aan de andere kant voor de mensen, die ondersteuning kregen van de Diaconie. Zo kon men goed in de gaten houden of de mensen met ondersteuning wel aan hun verplichtingen ten aanzien van kerkgang voldeden. Gelukkig is dit alweer zeer lange tijd geschiedenis. In het midden van de muur achter de preekstoel was één deur, die toegang gaf tot de kerkenraadskamer. Deze deur was afgeschermd met een groen gordijn, waar boven een koof, die ook bekleed was met groene gordijnstof. Als bij het begin van de dienst de predikant de kerkzaal was binnengekomen schoof de koster, door middel van gordijnkoorden, het groene gordijn voor de deur dicht. Boven deze deur was een vrij groot rond houten bord bevestigd van blank gevernist hout met daarop in goudkleurige letters de tekst uit Hebr. 13 vers 8: “Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde en in der eeuwigheid.” Links en rechts van bovengenoemde deur waren twee houten rekken met houten knoppen bevestigd waaraan de “hengels” hingen. Dit waren collectezakken met onderaan een pluim en bevestigd aan een lange steel. Deze hengels werden gebruikt bij een matig bezette kerk, waarbij het doorgeven

van gewone collectezakken lastig was; dit vooral in het middenvak met tien aaneengesloten plaatsen naast elkaar. Vanzelfsprekend waren de, uitsluitend mannelijke, collectanten in het zwart gekleed met handschoenen aan en het liefst ook nog in jacquet. Tegen betaling waren er voor vaste kerkgangers gereserveerde plaatsen. Dit werd aangegeven met naametiketten op de rugleuningen van de stoelen. Deze plaatsen bleven vrij tot 5 minuten voor aanvang van de dienst. Op dat moment ging er een oranje lampje boven de deur achter de preekstoel branden en waren alle plaatsen vrij. Men zag dan mensen opschuiven naar voren, naar opengebleven plaatsen. Voor het jaar dat liep van 1 september 1942 tot 30 juni 1943 kostte de huur van een zitplaats € 1,14. Het bewijs voor zo’n gehuurde zitplaats was, merkwaardig genoeg, ondertekend namens het bestuur van de Wijkvereniging Eben Haëzer en dus niet door de kerkvoogdij. Op de houten vloer lagen kokoslopers en langs de ramen hingen groene gordijnen. De onderkant van de wanden was gemarmerd, dat wil zeggen geschilderd met een marmer motief. Bij de kapel was dit met een blauwachtig ader motief. In de hongerwinter van de Tweede Wereldoorlog werd er door het Inter Kerkelijk Bureau aan kinderen en volwassenen voedsel verstrekt. Zie hiervoor Hoofdstuk 29. Voedselvoorziening I.K.B. De wijkpredikant tijdens de oorlogsjaren, Ds. Wormgoor, werd op 10 en 23 maart 1942 verhoord door de beruchte SD, de Duitse Sicherheitsdienst. Dit naar aanleiding van zijn voorbede voor Koningin Wilhelmina en de gevangenen genomen predikanten. Op 25 januari 1945 is in de Riouwstraat een V-2 neergekomen. Deze V-2 bracht ook aan de Malakkakapel schade toe. Zie hiervoor Hoofdstuk 11. De V-2.

*W*a 1950 werden, onder leiding van de toenmalige wijkpredikant Ds. A.J. Flink, plannen gemaakt om tot een noodzakelijke renovatie te komen. De gemeente bracht in vier jaar tijd ongeveer € 13.636,00 bijeen. In de tweede helft van 1956 werd met de restauratie begonnen, onder leiding van de architect de heer Ph.J.W.C. Bolt. In deze periode was de gemeente voor kerkbezoek, in de wijk, volledig aangewezen op de Willemskerk. In maart 1957 kon de, bij die gelegenheid tot

Vredeskapel omgedoopte, kapel weer in gebruik worden genomen. Zij had toen van binnen het uiterlijk gekregen, zoals zij er nu nog in grote lijnen uitziet. De ramen met een gietijzeren trasering werden vervangen door houten ramen met een andere trasering. Ramen van precies hetzelfde oude model zijn nog aanwezig in het kerkgebouw van de Katholiek-Apostolische Kerk in de 1e de Riemerstraat. De kolenkachels verdwenen en werden vervangen door een, in een afzonderlijke stookruimte opgestelde, heteluchtverwarming.

Er kwam een nieuw orgel met elektrische aandrijving voor de luchtvoorziening. Het werd geplaatst op een nieuwe orgelgalerij, die vanaf dat tijdstip tot over de volle breedte van de zaal liep. De trap ging daarbij naar de andere kant. De firma van Vulpen te Utrecht bouwde, leverde en installeerde het nieuwe orgel met de volgende dispositie: Holpijp 8' Prestant 4' Roerfluit 4' Octaaf 2' en Scherp 2 st. (bas/discant), Het geheel met aangehangen pedaal. De lambrisering van de kerkzaal werd in eiken betimmerd en er kwamen onder andere nieuwe stoelen, preekstoel, avondmaalstafel, lampen en nieuwe vloerbedekking. Het podium werd veranderd in een liturgisch centrum met een enigszins gebogen voorkant. De nieuwe preekstoel ging naar de kant en centraal kwam een avondmaalstafel, die tot dan toe had ontbroken. Verder kwamen er een lezenaar en een zuil voor het doopvont. Op deze zuil paste zowel het eenvoudige doopvont als het neogotische doopvont uit de voormalige Willemskerk. Later kwam er als geschenk van onze partnergemeente uit Mariënbrunn nog een standaard voor de Paaskaars bij. Al dit "meubilair" is in licht eikenhout uitgevoerd. Op de muur, boven het liturgisch centrum, werd in 1957 een kruis geschilderd, staande op de kop van een slang, een symbool dat jarenlang in de wijk werd gebruikt. Bij een latere schildersbeurt is dit verdwenen. Door een damesgroep werd daarna een groot wandkleed gemaakt met onder andere, tientallen veelkleurige bollen van verschillende afmetingen op een zwarte achtergrond. Dit kleed werd aan de muur opgehangen, op de plaats waar vroeger het geschilderde kruis had gestaan.

Veel gemeenteleden en ook de toenmalige wijkpredikant, waren niet erg gelukkig met deze gang van zaken. De invloed en lobby van de maaksters was echter dermate groot, dat het kleed bleef hangen. Verschillende kerkgangers en ikzelf ook, hadden de neiging om tijdens een dienst te proberen het aantal bollen te tellen. Onze toenmalige koster had ronduit gezegd een vreselijke hekel aan het kleed. Nadat hij, enige jaren later, meende een mot te zien in de buurt van het kleed, hebben wij gezamenlijk het kleed snel van de muur gehaald en het veilig in het stookhok gedeponeerd, met als motief onze grote bezorgdheid voor de vloerbedekking van het liturgisch centrum. Enige tijd nadat het kleed met de bollen was verdwenen, werd in augustus 1976 het nu nog aanwezige houten kruis aangebracht. In 1996 werd, bij het opknappen van de kapel, verlichting achter het kruis aangebracht. Het gebouw werd in de tachtiger jaren van de 20e eeuw op een voorlopige Gemeentelijke monumentenlijst geplaatst. Op 1 september 1986 kwam het bericht van het College van Kerkvoogden der Hervormde Gemeente te 's Gravenhage dat deze plaatsing definitief was geworden.

Per 22 juli 1994 kreeg de Vredeskapel de status van Rijksmonument, onder nummer 476045. Naar aanleiding van deze status werd hij afgevoerd van de gemeentelijke monumentenlijst. De plaatsing op de monumentenlijst omvat interieur en exterieur en dit is inclusief het avondmaalservies, doopvont en het bijbehorende tafellinnen uit de Willemskerk. Dit servies, doopvont en tafellinnen zijn ook geplaatst op de lijst van voorwerpen, behorende bij de Wet tot behoud van cultuurbezit, dossier WBCO45. Alle bepalingen en regels uit deze wet zijn daardoor van toepassing op dit servies, doopvont en tafellinnen. De vroegere Willemskerk aan de Nassaulaan was oorspronkelijk de wijkkerk voor Archipel- Willemspark en het Benoordenhout. Normaal werden de ochtenddiensten in de Willemskerk gehouden en in de tijd dat er nog middagdiensten c.q. avonddiensten werden gehouden, vonden deze in de Malakkakapel plaats.

In de Willemskerk werden ook speciale diensten gehouden, zoals jeugddiensten en vooral in de vijftiger-jaren van de 20e eeuw de diensten voor de "Indische Nederlanders", geleid door Ds. G. van Haasen. In het geval dat er een speciale dienst werd gehouden in de Willemskerk, werd de normale ochtenddienst voor de wijkbewoners in de Malakkakapel gehouden. Zie Hoofdstuk 31. Willemskerk.

*A*l geruime tijd voor de Tweede Wereldoorlog was er aan de kapel een uitleen leesbibliotheek verbonden, deze bibliotheek bleef in bedrijf tot aan de renovatie van de kerkenraadskamer, medio vijftiger-jaren van de vorige eeuw. Na de Tweede Wereldoorlog, tot halverwege de vijftiger-jaren van de afgelopen eeuw,

werden geschilderd. De oude vloerbedekking, waarin asbest was verwerkt, werd door een speciaal bedrijf verwijderd. Er werd nieuwe vloerbedekking aangebracht en alle stoelen werden gerestaureerd. De stoelen vertoonden namelijk, na bijna veertig jaar gebruik, in steeds toenemende mate splinters aan de zittingen. Voor deze stoelen werd een speciale actie gehouden, waarbij men symbolisch een stoel kon adopteren. Deze actie is zeer succesvol verlopen. De vijf verlichtingsornamenten in de kapel werden gerenoveerd en van energiezuinige lampen voorzien.

*I*n 2002 is door een bouwkundig bureau een tien jaren onderhoudsplan voor de kapel gemaakt. Het betreft bouwkundige voorzieningen en schilderwerk. De houten ramen uit 1957 moeten worden vernieuwd. Deze ramen zijn indertijd

Deel van het avondmaalservies van de Vredeskapel en doopvont

werd er in de Malakkakapel ook eens in de maand een welpendienst gehouden. Deze diensten waren bestemd voor de jongste padvindertjes van 8 tot 12 jaar uit heel Den Haag.

Na sluiting van de Willemskerk, met ingang van 1962, vonden alle kerkdiensten in de wijk plaats in de Vredeskapel. Begin 1978 kreeg de Vredeskapel een opfrisbeurt, door onder andere het sauzen van de wanden. Dit was langzamerhand een keer nodig en de komst van de nieuw beroepen predikant, Ds. E. J. Bosch, was de directe aanleiding om dat in die tijd te doen. In 1996 kreeg de Vredeskapel inwendig weer een vrij grote opknapbeurt. Plafond en wanden

om materiaaltechnische en/of economische redenen constructief niet optimaal vervaardigd. Ook de timpaan, de driehoekige bekroning van de voorgevel, vraagt dringend om ingrijpend herstel. Verder zijn gevels, dak enzovoort in het onderhoudsplan opgenomen. Deze werkzaamheden werden in 2004–2005 om financiële redenen in één keer uitgevoerd. Nog vermeldenswaardig is, dat bij de viering van het honderdjarig bestaan van de kapel een gedenkraam is aangebracht in het middelste zijraam, aan de kant van de poort. Het nieuwe meubilair, dat bij de renovatie in 1957 werd geplaatst, bestaat onder andere uit afzonderlijke

stoelen, die in de normale opstelling, op een makkelijke, losneembare manier zijn gekoppeld. Wanneer er voor een bepaalde gelegenheid wordt gekozen voor een andere opstelling van stoelen, kunnen deze zeer eenvoudig worden ontkoppeld en naar wens anders opgesteld. De gebruiksmogelijkheden van de kapel zijn daardoor belangrijk vergroot. De twee lantaarns bij de ingang van de kapel zijn geschonken bij het honderdjarig bestaan van de kapel. Zij zijn gemaakt door leerlingen van een Lagere Technische School in de Stad, onder leiding van hun leraar. Zij werden geplaatst op de reeds aanwezige gietijzeren armen. Of hier eerder ook al lantaarns op hebben gestaan, is onbekend. Op een foto van kort voor of na 1900 staan de armen al zonder lantaarn.

En zo kan de voormalige Malakkakapel, nu Vredeskapel, na 125 jaar nog steeds goed doorgaan als "Huis in de Buurt". Een kapel met een warm interieur en volgens velen ook een warme uitstraling, waar een ieder welkom is en veel dingen mogelijk zijn. Het gaat dan om zaken, die elders niet zo vanzelfsprekend zijn of onmogelijk. Opmerkelijk is, dat het kerkbezoek in de Vredeskapel al tientallen jaren vrij stabiel blijft, terwijl dit in zeer veel kerken terugloopt. Ook de gemiddelde leeftijd van de kerkbezoekers is duidelijk een stuk lager, dan b.v. 25 jaar geleden. De functie van "Huis in de Buurt" blijkt ook goed uit het gebruik van de Vredeskapel door diverse groepen en instellingen. In 1985 ontstonden er contacten met de kerkelijke gemeente in Marienbrunn Leipzig in het toen nog Oostduitse gebied, achter de "muur". Het werd definitief onze partnergemeente. Regelmatig zijn er bezoeken van groepen gemeenteleden over en weer. Ook zijn er gecombineerde reizen naar Israël gemaakt.

Voor de Tweede Wereldoorlog was er in de wijk een Jeugdkring. De leden hiervan hielden zich bezig met bijbelstudie, musiceren, declameren, handenarbeid enzovoort. Men deed dit in het pand van de wijkvereniging aan de Balistraat 52. Later vormde zich een groep "Jong Hervormden". Direct na de Tweede Wereldoorlog was er in de Vredeskapel een aantal jonge mensen verenigd in "de Jonge Kerk". Zij kwamen behalve voor

de gezelligheid ook bij elkaar voor bijbelstudie en discussie over theologische onderwerpen. Zij vormden een hechte groep, waarvan sommigen tot op de dag van vandaag nog contacten onderhouden. Momenteel is er al jarenlang een groep jongvolwassenen actief in de wijk, verenigd in de Jong Volwassenen Commissie, de J.V.C. Deze groep organiseert gezamenlijke maaltijden, soosavonden, zeilkampen enzovoort. De maaltijden, die in het wijkgebouw worden gehouden, staan ook open voor mensen van buiten de groep. Zo wordt er ook van tijd tot tijd een maaltijd georganiseerd met mensen uit een opvanghuis voor thuislozen aan de Toussaintkade. Uit de leden van de J.V.C. zijn verschillende kerkenraadsleden voortgekomen, terwijl anderen soms actief zijn als hulpkoster of collectant. Ook is een groep jongeren actief in de Stichting Vrienden Voor Het Leven, V.V.H.L. Deze groep heeft nauwe banden met mensen in Polen, die regelmatig worden bezocht en materieel worden ondersteund. In het verleden, al in 1908, was er een zondagsschool en een kinderkerk. Daarnaast werd er in de Willemskerk regelmatig een jeugddienst gehouden. Tegenwoordig is er een kindernevendienst. Hierbij wonen de kinderen het begin en eind van de reguliere kerkdienst bij, maar ze krijgen tussentijds in het wijkgebouw een aangepast verhaal te horen, vaak aangevuld met tekenwerk. Zelfs de allerkleinsten kunnen tijdens de kerkdiensten meekomen met hun ouders. Voor hen is er dan een crèche in het wijkgebouw. Al met al blijkt uit dit alles, dat er door de jaren heen steeds jeugdwerk was en is in de wijk.

*D*e Ghanese gemeenschap in Den Haag gebruikt de Vredeskapel voor haar wekelijkse kerkdiensten. De contacten met deze gemeente hebben ertoe geleid dat er met hen gemeenschappelijke startzondagen van het nieuwe kerkelijke jaar worden gehouden. Dit samen met de Duinzichtkerk in openluchtdiensten in het park Oostduin. Ook in de Vredeskapel zijn gezamenlijke diensten gevierd.

In de stille tijd voor Pasen wordt, al jarenlang, via een "Vastenpot" geld ingezameld voor een goed doel. Al bijna 80 jaar wordt er van tijd

HOOFDSTUK 26

KONINKLIJKE CONTACTEN

Er waren in de loop van de tijd verschillende contacten tussen het Koninklijk Huis en de Vredeskapel.

Formeel was Koning Willem III bij de schenking van de kapel, door Jonkheer Gevaerts van Simonshaven aan de Haagse Hervormde Gemeente, betrokken.

Tijdens de mobilisatie, in de Eerste Wereldoorlog, kwamen achtereenvolgens Prins Hendrik en Koningin Wilhelmina naar de tegenwoordige Vredeskapel.

Op 7 februari 1988 maakte Prinses Juliana, vergezeld van haar vriendin en particulier secretaresse Jonkvrouw Roël, ook een wijkbewoonster en gemeentelid, een dienst mee in de Vredeskapel. Dit bezoek werd door veel gemeenteleden niet opgemerkt. Deze dienst werd door één van de toenmalige wijkpredikanten, Ds. S. van der Linde, geleid.

Behalve deze contacten van het Oranjehuis met de Archipel-Willemsparkwijk op kerkelijk gebied, kan ook nog worden vermeld dat de Willemskerk door Koning Willem III werd geschonken en dat in deze kerk zijn dochter Prinses Wilhelmina werd gedoopt en ook zijn kleindochter Prinses Juliana. Hierbij werd in beide gevallen gebruikgemaakt van het thans nog in de Vredeskapel aanwezige doopvont. In 2004 is het doopvont uitgeleend aan Paleis het Loo, voor de tentoonstelling: "Oranje in de wieg". Het betrof een tentoonstelling over geboorte en doop van vorstenkinderen.

Dit doopvont was samen met het bijbehorende avondmaalservies ook een geschenk van Koning Willem III. Zie hiervoor verder, Hoofdstuk 32. Avondmaalservies.

In 1923 kreeg de wijk een gift van € 22,72 van Koninginmoeder Emma. Dit was naar aanleiding van de verleende hulp, door de wijkverpleging uit

Koning Willem III

onze wijk, aan één van haar werkmeisjes. Er werd bij vermeld dat het niet de bedoeling was, dat deze gift in de Kerkbode werd vermeld.

In 1928 vult Koninginmoeder Emma de opbrengst, van een in de wijk gehouden bazar, aan met een gift van € 27,30

In 1930 bij de viering van het vijftigjarig bestaan van de Malakkakapel werd er geld ingezameld voor onder andere het aanschaffen van nieuw meubilair. Hierbij werden ook afzonderlijk giften ontvangen van Koninginmoeder Emma, Koningin Wilhelmina, Prins Hendrik en Prinses Juliana.

In 1940 heeft de orgelcommissie van de toenmalige Malakkakapel een mooie gift van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina ontvangen.

Koningin Wilhelmina

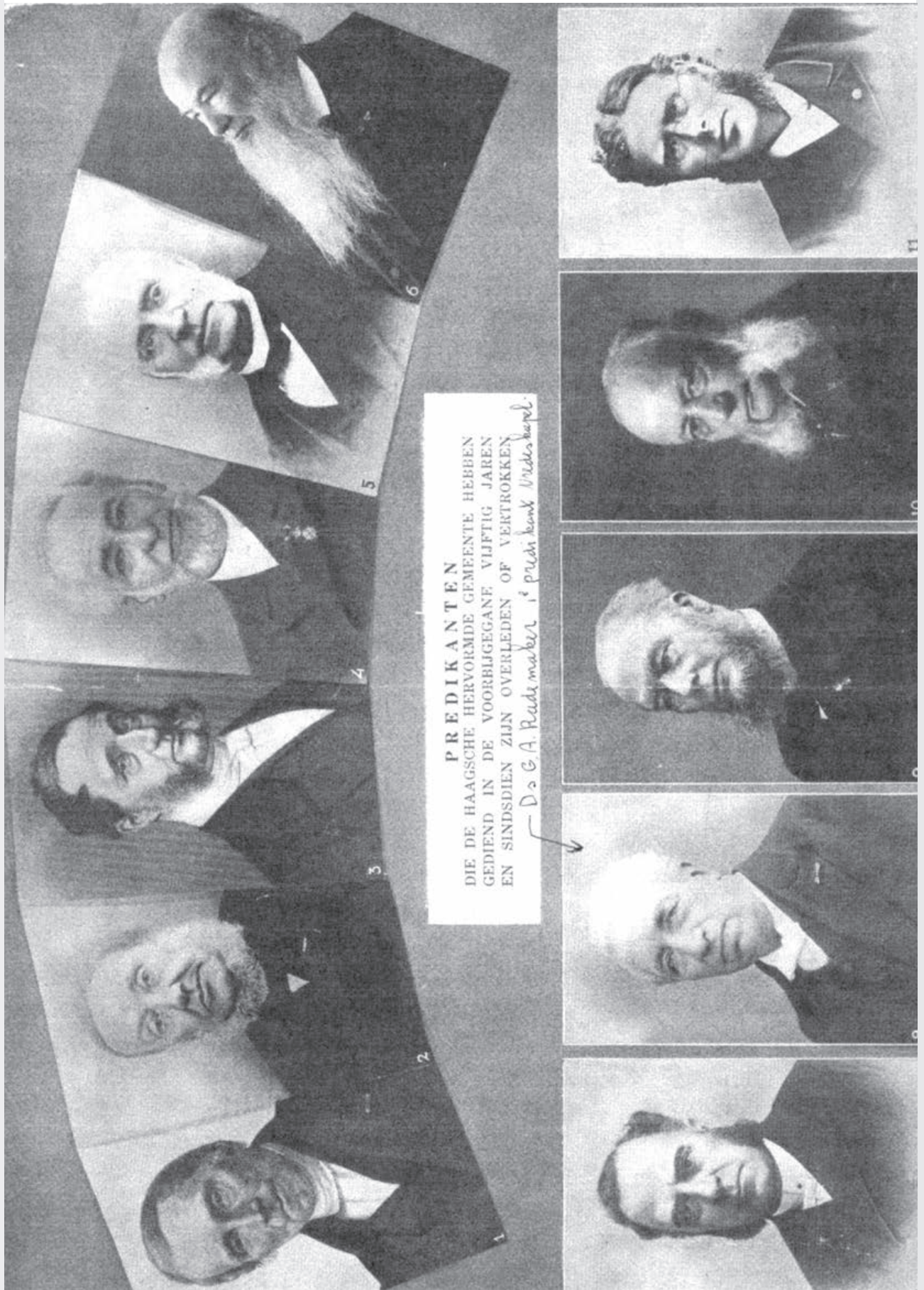
HOOFDSTUK 27

LIJST MET PREDIKANTEN

*H*ieronder volgt, onder enig voorbehoud wat betreft de data, een lijst met wijkpredikanten.

In verband met het samengaan met het Benoordenhout met ingang van 1978, zijn ook de predikanten vermeld, die vanaf dat tijdstip in de gecombineerde wijk werkzaam waren, of nu nog zijn. Zij zijn met een * gemerkt.

	van	tot	geboren	overleden
Ds. G.A. Rademaker	1877	1908	22-08-1834	10-05-1908
Dr. H. Schokking	1908	1940	10-04-1874	13-03-1941
Ds. A.J. Wormgoor	1940	1945	07-07-1890	13-08-1973
Ds. I. Voorsteegh	1945	1949	14-04-1881	17-11-1965
Ds. A.J. Flink	1950	1974	20-02-1909	08-11-1977
Ds. F.D. Emous	1974	1977	18-10-1912	17-12-1993
Ds. E.J. Bosch *	1978	1986	07-05-1942	
Ds. R.L. Algera *	1988	1993	22-02-1956	
Ds. H.H. Tulp *	1971	1988	29-01-1924	
Ds. S. van der Linde *	1967	1991	23-04-1929	23-03-1994
Ds. J.C. van Dongen *	1989		15-06-1947	
Ds. J. Korf *	1993		28-10-1950	

HOOFDSTUK 28

TRANSCRIPTIE VAN DE ACTE VAN SCHENKING VAN DE MALAKKAKAPEL

Heden den acht en twintigsten Julij achttien honderd twee en tachtig Compareerden voor mij Wilhelmus Johannes Eikendal, Notaris binnen het arrondissement 's-Gravenhage provincie Zuid Holland, tot standplaats hebbende de gemeente 's Gravenhage, in tegenwoordigheid der na te noemen getuigen. De Hoogwelgeboren Heer Jonkheer Paulus Ocker Hendrik Gevaerts van Simonshaven, Hofmaarschalk van wijlen Hare Majesteit de Koningin, Kamerheer des Konings in buitengewone dienst, Lid van den gemeenteraad van 's Gravenhage wonende in de Javastraat nummer 20 te 's Gravenhage en zijnde aan mij Notaris bekend. Te kennen gevende:

dat hij tot het houden van bijbellezingen, zondagscholen, catechesatiën en zoovoort alhier in de Malakkastraat op het perceel op den perceelsgewijzen kadastralen legger der gemeente 's Gravenhage bekend onder Sectie P nummer 4030 groot drie aren vierenzeventig centiareen, een gebouw heeft gesticht, het welk hij met den grond waarop het is gebouwd onder de hierna te bepalen voorwaarden overeenkomstig en tot betere bestendinging van het doel waarvoor de stichting door hem Heer comparant heeft plaats gehad aan de nederduitsch Hervormde gemeente te 's Gravenhage om niet wenschte over te dragen.

En verklaarde de Heer comparant dientengevolge bij de tegenwoordige akte als eene onherroepelijke gift te schenken aan de Nederduitsch Hervormde Gemeente te 's Gravenhage. Het Gebouw of kapel bestaande uit eene groote en eene kleinere zaal en aangrenzende kamer met bovenwoning staande en gelegen aan de noordzijde van de Malakkastraat te 's gravenhage met den Grond waarop hetzelfde is gebouwd en het daarbij liggende terrein bekend op den perceelsgewijzen kadastrale legger dier gemeente onder Sectie P nummer 4030. Evangelisatie Gebouw en Erf groot drie aren en vier en zeventig centiareen met het daarin thans aanwezig meubilair als Kerkbanken en zoovoorts in den staat waarin zich een en ander thans bevindt.

Van welk onroerend goed de comparant verklaart den eigendom te hebben bekomen also van den grond door overschrijving ten kantore van de bewaring der hypotheeken te 's Gravenhage den negentienden maart achttienhonderd tachtig deel 602 nummer 2 van het afschrift eener geregistreerde akte van transport den dertienden maart achttienhonderd tachtig verleden ten overstaan van den te Delft residerenden Notaris Adriaan Marius Schagen van Leeuwen en getuigen en van het gebouwde door eigen stichting.

Voorts verklaarde de heer comparant deze schenking te doen op en onder de navolgende uitdrukkelijke voorwaarden. dat de begiftigde nederduitsch Hervormde gemeente te 's Gravenhage onscheidelijk nadat de bij deze aan haar gedane schenking zal zijn aangenomen het aan haar geschonkene onroerend goed zal kunnen aanvaardden en daarom alle de baten zal genieten en zich daarvan de levering zal kunnen verschaffen door de overschrijving ten kantore van de Bewaring der hypotheeken. dat het voormelde onroerend goed wordt geschonken vrij van hypotheeken voetstoots zonder aan de opgegeven maat gehouden te zijn, al mogt ook het verschil tusschen de hiervoren opgegeven maat en de werkelijke hoegrootheid van het geschonkene een twintigste of daarboven bedragen voorts met alle heerschende

en lijdende erfdiensbaarheden gemeenschappen, regten en verplichtingen welke het geschonkene is hebbende en uit ouder behels of bescheiden mogten voortvloeiën. Speciaal die zijn gemaakt en bedongen, bij voormelde akte den dertienden maart achttienhonderd tachtig ten overstaan van genoemden Notaris Schagen van Leeuwen verleden welke de begiftigde voor zooveel die nog van toepassing zijn zal moeten opvolgen en nakomen dat de schenker zich tot vrijwaring als naar regten verbindt maar niet aansprakelijk zal zijn voor verborgene gebreken of hem onbekende lasten.

dat de grondbelasting en alle verdere lasten van het voormeld onroerend goed van af den dag der aanvaarding zullen komen ten laste van de begiftigde.

dat het geschonken onroerend goed is gesticht en bestemd tot het houden van bijbellezingen, zondagscholen catechesatiën en om verder gebezigd te worden tot al wat strekken kan tot opwekking van de belangstelling der gemeente in Gods woord overeenkomstig de geloofsbelijdenis van de nederduitsch Hervormde Kerk, doch niet in den modernen zin uitgelegd en mitsdien op de wijze waarop thans door de heer Predikant Geurt Arend Rademaker werkzaam is, aan wien tot hiertoe het gebruik van het bij deze geschonken onroerend goed was afgestaan.

dat het geschonken onroerend goed met het daarin zich bevindend meubilair naar behooren voor het doel waarvoor het gebezigd zal worden steeds door de begiftigde gemeente zal moeten worden onderhouden.

dat het voormelde onroerend goed in geen opzigt van bestemming zal mogen worden veranderd en daarin het door genoemden Heer Predikant Rademaker aangevangen werk moet worden bestendig, tot dat einde zal in de eerste plaats het voormelde onroerend goed tegen vergoeding van vijftig guldens jaars op den eersten mei van ieder jaar telkens in eene som te betalen en wel voor het eerst op den Eersten mei achttien honderd drie entachtig doch dan slechts voor een half jaar met eene som van vijf entwintig gulden en daarna op iederen volgende eersten mei met het volle bedrag van vijftig gulden en te storten in de kas der kerkelijke fondsen van de Nederduitsch Hervormde Gemeente te 's Gravenhage. tot tegemoet koming van het onderhoud en verdere kosten van het geschonkene. tot bovenbedoeld einde in gebruik moeten worden afgestaan aan den meer genoemden Heer predikant Rademaker zoolang hij Predikant bij de nederduitsch hervormde gemeente te 's Gravenhage en aldaar woonachtig is en zulks op de voorwaarden waarop dat gebruik tot hiertoe aan genoemden heer Predikant Rademaker reeds was toegekend, zoodat genoemde Heer Predikant Rademaker zijn daarin aangevangen werkkring zoolang het gebruik van gezegd gebouw aan hem is verzekerd in dat gebouw op dezelfde wijze en op den voet als zulks thans geschiedt, zal moeten voortzetten.

dat het aan den heer Predikant Rademaker voornoemd toegekende regt van gebruik dadelijk zal ophouden wanneer hij zich aan de thans op zich genomen werkzaamheden mogt onttrekken of door verandering van overtuiging of rigting niet meer overeenkomstig de boven omschreven bedoeling werkzaam was en dat wanneer het regt van gebruik als voorzegd aan den voornoemden Heer Predikant Rademaker of zijne opvolgers in der tijd verzekerd om welke reden ook zal gehouden de begiftigde het geschonken onroerend goed op dezelfde voorwaarden en tot gelijk doel zal moeten in gebruik geven aan een der andere Heeren Predikanten van de nederduitsch hervormde gemeente te 's Gravenhage door Heeren kerkvoogden aan te wijzen, van wien te verwachten is dat hij in den zelfden geest zal werkzaam zijn als thans de voornoemde heer Rademaker zijnen werkkring opvat zoodat in vervolg van tijd nimmer het geschonken onroerend goed aan eenigen predikant zal mogen worden gegeven die de moderne leer onder welken vorm ook moge zijn toegedaan en zal moeten ophouden wanneer de Heer Predikant aan wien het gebruik mogt zijn afgestaan van rigting mogt veranderen zonder dat de aan te wijzen Predikant zal behoeven te zijn den Predikant van de wijk waarin het voormelde onroerend goed gelegen is. En is als nu mede voor mij Notaris en de na te noemen getuigen verschenen De Hooggeboren heer meester Hendrik Graaf van Hogendorp, adjunct commies bij het Departement van Financiën, wonende te 's gravenhage en zijnde aan mij Notaris bekend in zijne hoedanigheid van voorzitter van het collegie van Kerkvoogden der Nederduitsch Hervormde Gemeente te 's Gravenhage en ten deze dat Collegie vertegenwoordigende uit krachte van het besluit van

het zelve genomen in deszelfs vergadering van den Eersten Julij laatsleden, blijkende uit een extract notulen dier vergadering hetwelk na door dien Heer Comparant in tegenwoordigheid van ons notaris en getuigen voor echt te zijn erkend ten blijke waarvan ook die erkenning op het zelve is gesteld en door hem Heer comparant ons notaris en getuigen ondertekend te zijn is geannexeerd aan de tegenwoordige minute en daarmede tegelijk ter registratie zal worden aangeboden die verklaarde na voorlezing en kennisneming van het vorenstaande ingevolge reeds bekomen toestemming van het collegie van Notabelen en behoudens de nog te

Vervolg in deel 666

Vervolg van deel 6636 no.72

verkrijgen magt van zijne Majesteit den Koning tengevolge van artikel 1717 van het Burgerlijk Wetboek de bij deze akte door den voornoemden Heer Jonkheer Paulus Ocker Hendrik Gevaerts van Simonshaven aan de Nederduitsch Hervormde Gemeente te 's Gravenhage gedane schenking met alle de daaraan verbonden voorwaarden uit naam en vanwege het gemelde Collegie van Kerkvoogden der Nederduitsch Hervormde Gemeente te 's Gravenhage voor en ten behoeve dier gemeente erkentelijk aan te nemen. Ter betere tenuitvoerlegging dezer acte verklaarden de Comparanten zoo voor zich als in hoedanigheid domicilie te kiezen ten kantore van den ondergetekenden Notaris of eventuele lateren bewaarders van de minute dezer akte. Waarvan acte

Gepasseerd op dato voormeld te 's Gravenhage ten kantore van mij Notaris in het Noord Einde nummer 38 in tegenwoordigheid van den Heer Jacob Marius Visser en Jacobus Leonardus Cornelis Bos beiden Candidaat Notaris wonende te 's Gravenhage en aan mij Notaris bekend als getuigen hiertoe verzocht. En hebben de comparanten met de gemelde getuigen en mij Notaris onmiddellijk na gedane voorlezing ondertekend deze tegenwoordige berustende gebleven ten protocolle van mij Notaris.

Getekend: P.O.H. Gevaerts van Simonshaven, H. van Hogendorp, J.M. Visser, J.L.C. Bos, W.J. Eikendal notaris.

(verder staat)

Gratis geregistreerd te 's Gravenhage den eenen dertigsten Juli 1800 twee en tachtig deel 183 folio 187 versa vak 5, Drie bladen twee renvoeien. De ontvanger ba (geteekend) Sprée.

(volgt het geannexeerde stuk)

Extract uit de notulen der vergadering van H.H. Kerkvoogden der Ned. Herv Gemeente te 's Gravenhage van Zaterdag 1 juli 1882

Wordt besloten den Heer Mr. H. Graaf van Hogendorp voorzitter van het collegie, te machtigen om bij de overdracht van de kapel in de malakka Straat het collegie te vertegenwoordigen.

Naar Extract Conform

(geteekend) A.W. Hartman Lid en Co Secret

(Verder Staat)

Voor echt erkend (geteekend) H. van Hogendorp J. M. Visser, J.L.C. Bos W.J. Eikendal, Notaris.

No 959 Geregistreerd te 's Gravenhage den eenen dertigsten Juli 1800 twee en tachtig deel 73 folio 110 rechts vak 4. Een blad geen renvooi. Ontvangen voor regt f 0,80 voor 38 opcenten f 0,30 5. tezamen een gulden tien en een tweede cent f 1,105

de ontvanger ba (geteekend) Sprée

uitgegeven naar woordelijk gelijkkluidend Afschrift

(getekend) W. J. Eikendal, notaris

Koninklijke Machtiging

9 September 1882 no 39

Wij Willem III, bij de Gratie Gods, Koning der Nederlanden Prins van Oranje Nassau, Groot Hertog van Luxemburg, enz. enz. Gezien het rapport van onzen Minister van Justitie van den 4 September 1882 2den Afd B. no. 164 Gelet op art 1717 van het Burgerlijk Wetboek. Hebben goed gevonden en verstaan, magtiging tot aanvaarding te verlenen Aan kerkvoogden der Nederlandsch Hervormde gemeente te 's Gravenhage van de schenking, bestaande in het Evangelisatie gebouw en erf, staande en gelegen aan de Noordzijde van de Malakkastraat aldaar, Sectie P. no. 4030 ter grootte van 3 aren 74 centiareen, met het in dat gebouw aanwezige huisraad aan de nederlandsch hervormde gemeente te 's Gravenhage onder verschillende lasten en bepalingen gedaan door Jhr. P.O.H. Gevaerts van Simonshaven bij akte den 28 Julij 1882 verleden voor W.J. Eikendal notaris te 's Gravenhage

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit

Het Loo, den 9 September 1882

(geteekend) Willem

De Minister van Justitie

(geteekend) A.E.J. Modderman.

Overeenkomstig het oorspronkelijke,

De Secretaris Generaal bij het Departement van Justitie

(geteekend) Clant

voor eensluidend afschrift.

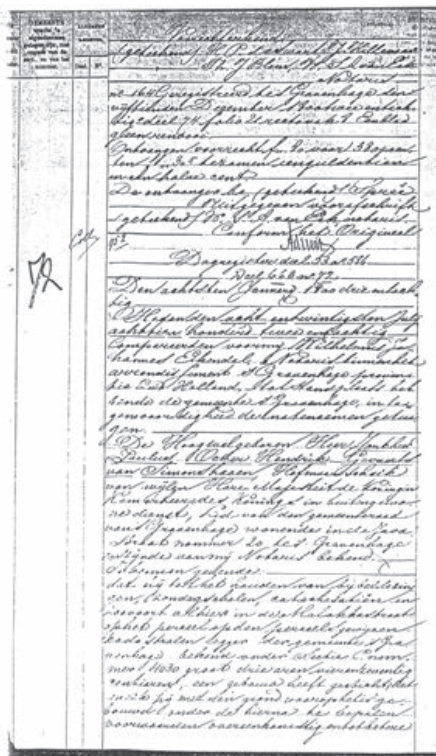
De Secretaris generaal voornoemd,

(geteekend) Clant.

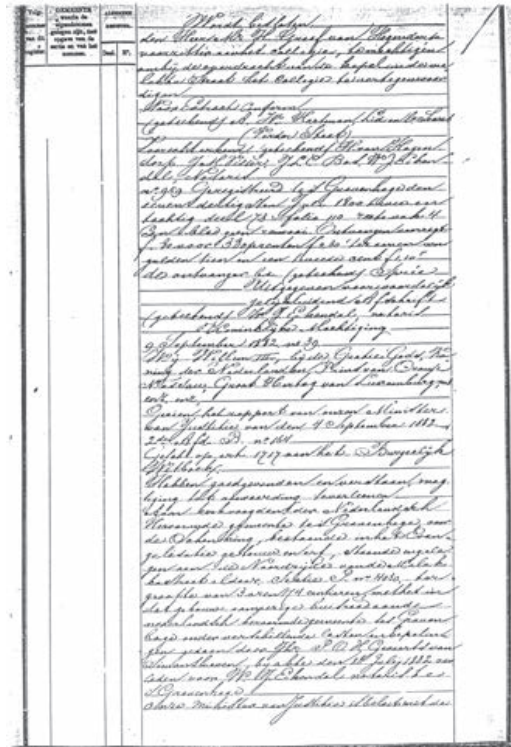
Conform het Origineel

[handtekening]

Deze transcriptie is letterlijk overgenomen van de handgeschreven akte. Dit geldt dus ook voor het merkwaardige gebruik, of juist het ongebruik, van hoofdletters, komma's en punten en ook voor het aaneenkoppelen, van op zich zelf al, lange zinnen.

Eerste van 7 pagina's van de schenkingsakte

Laatste van 7 pagina's van de schenkingsakte

HOOFDSTUK 29

VOEDSELVOORZIENING DOOR HET I.K.B.

In de laatste oorlogswinter van de Tweede Wereldoorlog - de Hongerwinter - werd er in de

Malakkakapel en ook op vele andere plaatsen, voedsel uitgedeeld door het Inter Kerkelijk Bureau.	voor rustende personen	2260 calorieën
	bij gewoon werk	3000 calorieën
	bij zwaar werk	3300 calorieën

De voedselvoorziening in de Tweede Wereldoorlog werd tijdens die oorlog steeds minder. Na het uitbreken van de spoorwegstaking in september 1944 liep de voedselvoorziening nog sterker terug. Mede door de strenge winter van 1944-1945, waardoor transport over water ook vrijwel onmogelijk was

De praktijk was:

1942 - augustus 1944 gemiddeld	1580 calorieën
Oktober 1944	1300 calorieën
November 1944	1040 calorieën
December 1944	550 calorieën
Januari 1945	460 calorieën
Februari 1945	340 calorieën
Maart 1945	770 calorieën
April 1945	630 calorieën
Mei 1945	320 calorieën
Juni 1945	2000 calorieën
Augustus 1945	2350 calorieën

De stijging in maart 1945 moet worden toegeschreven aan de distributie van Rode Kruis pakketten en het op beperkte schaal gedistribueerde Zweeds wittebrood.

Als gevolg van particulier initiatief werd, in november 1944, door de Gereformeerde Kerk van Den Haag West het plan opgevat om aan kinderen van de noodlijdende bevolking warme maaltijden te verstrekken. Men meende echter dat deze zaak Interkerkelijk moest worden opgezet en stelde zich daartoe in verbinding met de vertegenwoordigers van de andere kerkelijke groeperingen.

Op 14 december 1944 kon worden overgegaan tot oprichting van een Interkerkelijk Comité, waarvan het bestuur was samengesteld uit vertegenwoordigers van de Hervormde Kerk,

Bedank-oorkonde

geworden, werd aan het eind van de oorlog een absoluut dieptepunt in de voedselvoorziening bereikt.

de Rooms Katholieke Kerk en de Gereformeerde Kerk. Daar het in de bedoeling lag aan alle gezindten - dus ook aan de niet kerkelijke - noodvoeding te verstrekken, werd in dit comité een vertegenwoordiger van het Openbaar Onderwijs opgenomen. Voorzitter van het dagelijks bestuur was de Hervormde Ds. H. J. Drost.

Na een medische keuring werden de kinderen in vier urgentieclassen ingedeeld.

klasse I méér dan 20 % ondervoed

29 % van de gekeurden

klasse II tussen 15-20 % ondervoed

32 % van de gekeurden

klasse III tussen 10-15 % ondervoed

27 % van de gekeurden

klasse IV tussen 5-10 % ondervoed

12 % van de gekeurden

De bovengenoemde indeling werd ook gehanteerd bij eventuele uitzending naar andere delen van het land, waar de voedselvoorziening minder nijpend was. De kinderen die ingedeeld waren in urgentieklasse I ontvingen zes maal per week een maaltijd van een 1/2 liter. De andere kinderen kregen drie maal per week een maaltijd van een 1/2 liter.

Het comité startte de kindervoeding op 8 januari 1945. Vanaf 10 januari 1945 nam het Plaatselijk Interkerkelijk Bureau 's-Gravenhage en Omstreken afgekort, I.K.B; het werk over. In de week van 26 februari tot 3 maart 1945 verzorgde het I.K.B. noodvoeding voor in totaal 29.987 kinderen in de leeftijd van 6 t/m 15 jaar. In die periode werden ook 14.770 maaltijden verstrekt aan kleuters van 3 t/m 5 jaar. De porties voor kinderen en kleuters bedroegen de hoeveelheid van een halve liter per keer. Aan volwassen personen, voornamelijk lijdende aan hongerodeem, hongercachexie en gesloten tbc werden in die week 2.950 maaltijden verstrekt. Bij volwassenen was de norm, om in aanmerking voor extra voeding te komen, een ondervoedingspercentage van méér dan 30 %. De voedselverstreking bedroeg in een dergelijk geval dan 6 maal per week de hoeveelheid van driekwart liter. In het totaal werd door het I.K.B. in de periode van 8 januari 1945 tot 1 september 1945, een

IKB maaltijdenkaart

hoeveelheid van 7.466.305 liter voedsel uitgedeeld. Dit voedsel werd met zeer veel moeite bijeen gebracht o.a. met hulp van predikanten in het noorden en oosten van ons land, in gemeenten waar nog wel voedsel aanwezig was.

Het sterftcijfer in Den Haag [exclusief directe oorlogsslachtoffers] lag tussen 18-25 februari 1945 op 326 personen per week. Dit was t.o.v. 1944 een stijging van 240 %. Hoeveel inwoners Den Haag in die periode nog had, weet ik niet precies. Wel weet ik, dat Scheveningen met het Belgisch Park en het van Stolkpark, Benoordenhout, Statenkwartier, Vogelwijk, Kijkduin en delen van de Bomen- en Bloemenbuurt en van Duinoord ontruimd waren en de bewoners vaak naar buiten de stad geëvacueerd. Tussen november 1942 en februari 1944 werd één op de vier Hagenaars uit zijn huis gezet! Verder waren vrijwel alle Joodse inwoners van de stad door de Duitse bezetters afgevoerd naar vernietigingskampen, terwijl veel mannen tussen de 18 en 45 jaar, voor de een of andere vorm van dwangarbeid, naar Duitsland waren afgevoerd. Het aantal inwoners van Den Haag zal mogelijk in de buurt van de 325.000 hebben gelegen, schat ik. Als deze schatting juist is, houdt dit in dat 1 promille van de bewoners per week overleed.

Persoonlijk herinner ik mij nog diverse dingen van deze voedseluitdeling in onze kapel. Evenals mijn zus en broer was ik ingedeeld in urgentieklasse I en wij mochten daardoor zes maal per week in de kapel komen eten. Mijn vrouw - die ik toen nog niet kende - was in een lagere urgentieklasse ingedeeld en mocht drie maal per

week komen eten. Pas jaren later bleek, dat wij daar samen vlak bij elkaar hebben zitten eten. De maaltijden werden 's middags verstrekt en moesten ter plaatse worden opgegeten. Je mocht niets mee naar huis nemen. Ieder kind moest een onbreekbare kom, schaal, pan of iets dergelijks meenemen plus een lepel. Vorken waren taboe. Deze konden, in de soms lange wachttijden, te gemakkelijk als gevaarlijk speelgoed of als "wapen" worden gebruikt. Om het eten in ontvangst te nemen, moest rij voor rij naar voren komen en op het podium een afgemete hoeveelheid voedsel in ontvangst nemen. Het eten arriveerde lang niet altijd op het bedoelde tijdstip. Tijdens het wachten werd de tijd onder andere gekort met gezamenlijk zingen. Maar als er een pauze viel in het zingen, verminderde de geluidsproductie nagenoeg niet, ik zou haast zeggen in tegendeel. Het aantal kinderen was dagelijks, naar schatting, het dubbele aantal van het huidige gemiddelde aantal kerkgangers per zondag. Stelt U zich maar eens voor, een kapel vol luid pratende kinderen. En deze kinderen allemaal voorzien van een metalen pan of schaal en daarin een metalen lepel. Plastic bestond toen nog niet. Dit luide praten, gevoegd bij het geluid van, bewust of onbewust, gerammel met bestek in pan of schaal en aangevuld met het geluid van

Voedseluitdeling naar een tekening van A. van den Brandeler

schoenen, met soms houten zolen, die op de plankenvloer of tegen de stoelen bonkten, gaf een ware kakofonie van geluid. Een buitenkerkelijke zou mogelijk van een hels kabaal in de kerk spreken. Als kinderen merk je dat niet zo gauw op,

maar volgens mijn vader was het oorverdovend. Daarom werd er zoveel mogelijk gezongen tijdens het wachten. Het was wel geen koorzang, maar het was dan ten minste georganiseerd kabaal. Mijn vader kon goed zingen en had meestal de leiding bij het zingen. Enkele liedjes herinner ik me nog. Het meest tot de verbeelding sprekend was een liedje, waarbij wij gebaren maakten, bij de hieronder vetgedrukte woorden. Deze woorden werden dan niet uitgesproken, het ging als volgt:

We voeren met een **zucht**

gaven allemaal een diepe zucht

Al boven in de **lucht**

wezen met een vinger naar het plafond

We zaten zo gezellig in een **schuitje**

deinden heen en weer

En niemand kon ons **zien**

vormden met de vingers een bril

voor je ogen

We hadden pret voor **tien**

staken tien vingers omhoog

Lang leve de **zeppelin**

een zwaai met de hand en een

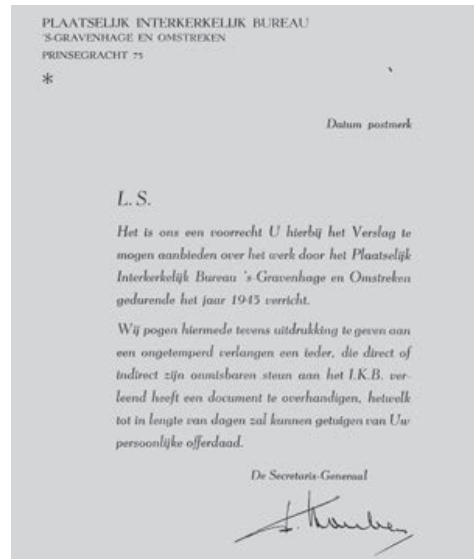
zoevend geluid

Het zingen werd door een jeugdige organist begeleid op het orgel. Deze speelde op een bepaald moment het Wilhelmus en andere vaderlandse liederen, die door de Duitsers verboden waren. De leiding van de voedseluitdeling probeerde uit alle macht om hier een eind aan te maken in verband met de nog aanwezige bezetters. Pas na herhaalde pogingen was de enthousiaste organist weer in het gareel te krijgen. Vermoedelijk deed hij dit ter gelegenheid van de geallieerde voedseldroppings, die op 29 april 1945 waren begonnen, of op de 3e of 4e mei 1945, toen bekend was dat de Duitsers zouden gaan capituleren, maar nog wel degelijk aanwezig waren. Op de tekening die A. van den Brandeler maakte van de voedseluitdeling, zitten op de voorste rij van het middenvak een paar kinderen van de familie Wensveen. Deze familie woonde in die tijd in een poort in de Frederikstraat tussen de toenmalige (oude) Frederikskazerne en de brug bij de Mauritskade. Ze zitten waarschijnlijk

met blote voeten omdat de in die tijd veel gedragen klompen, achter in de kapel of in het voorportaal moesten blijven staan. In die tijd heb ik ook wel kinderen op blote voeten op straat zien lopen, door gebrek aan schoeisel. Op het podium zijn twee heren te zien die meewerkten bij de uitdeling van het eten. Het zijn links de heer Schuller tot Peursum lid van de kerkenraad en rechts de heer C. P. Rueck voorzitter van de collectantenkring. De namen van de dames in de zaal kan ik mij niet herinneren. Bij de uitdeling werkten veel mensen uit kerkenraad en collectantenkring mee. Van deze medewerkers herinner ik mij de volgende namen, per functie genoteerd, in alfabetische volgorde. Waarbij aangetekend, dat de lijst niet compleet is. De heren Scholten en Schuller tot Peursum uit de kerkenraad en de heren Feenstra, Van Kralingen, Rueck en Zuidgeest uit de kring van collectanten. De vloer is getekend met kale houten planken. Normaal lagen in de looppaden kokoslopers op de vloer. Om morsen met eten op deze lopers te voorkomen werden deze lopers tijdens de voedselverstreking opgenomen.

De grote kolenkachels die normaal rechts vooraan en links achteraan stonden, zijn ondanks de winter niet aanwezig, hetgeen ongetwijfeld zijn oorzaak vindt in het totaal ontbreken van brandstof. Op het, aan de voorkant recht lopende, podium is links en rechts de afscheiding met de kerkzaal te zien. Hierachter stonden dwars enkele rijen stoelen, zoals op de achtergrond is te zien. De, vanuit de kerkzaal gezien, links op het podium staande rijen stoelen waren bestemd voor de kerkenraad, het bestuur van de Wijkvereniging Eben Haëzer en de collectanten. De stoelen aan de andere kant op het podium waren oorspronkelijk bestemd voor de mensen die ondersteuning kregen van de diaconie, later waren rechts op het podium gewoon vrije plaatsen. In het midden, waar op de tekening een uitdeel tafel staat, stond op de zondag de kathedraal. Op de achtergrond is nog een stapel voetenkussens te zien, mogelijk zijn dit er enigen van de 24 stuks die in 1923 door een stoffeerder, de heer Mioch, werden geleverd voor € 0,54 per stuk. Onlangs heb ik er nog een paar gesignaleerd op de vliering boven de kapel, maar die waren in een dusdanige staat, dat ik ze

maar heb laten liggen. Bij het zien van de tekening komt ook weer boven, dat één van de medewerkers bij het uitspreken van een gebed, voor de aanvang van het eten, nogal last had van blozen. Zelf weet ik nog wel wie dat was, maar om privacy redenen vermeld ik zijn naam hier niet. Dit blozen was al gauw opgemerkt door kinderen. Wij waren in die tijd ook niet zo braaf, dat wij onder het bidden onze ogen altijd gesloten hielden. Als de betreffende

Bedankbrief

persoon aan de beurt was voor het gebed, hoorde je de kinderen tegen elkaar fluisteren: "let op, die wordt rood".

Pas later, bij het volwassen worden, besef je dat deze voedseluitdeling door het I.K.B. mogelijk wel van doorslaggevende betekenis is geweest, bij het letterlijk overleven van de Tweede Wereldoorlog en meer speciaal de "Hongerwinter". Er is dan ook een groot gevoel van dankbaarheid voor dit voedsel. Maar dit geldt zeker ook voor de mensen, die voor de haast onmogelijke taak stonden, om hiervoor te zorgen. Deze dank geldt zowel de mensen die zorgden voor de organisatie, als de mensen die praktische hulp verleenden bij het verkrijgen, klaarmaken, bezorgen en uitdelen van het voedsel.

Behalve de voedseluitdeling verzorgde het I.K.B. ook kinderuitzending naar Oost en Noord Nederland. Begin januari 1945 gingen er bijna tachtig kinderen uit de Archipelwijk naar Emmen in Drente.